



Hedge Accounting: A Study on the Practices of BIST 30 Companies

Derya Onocak

onocakd@cumhuriyet.edu.tr

Sivas Cumhuriyet University

orcid.org/0000-0002-5082-7482

Corresponding Author

JEL Code: M40, M41

Received: 28.11.2025

Revised: 17.09.2026

Accepted: 17.09.2026

Available Online: 29.09.2026

To cite this document

Onocak, D. (2026). Hedge Accounting: A Study on the Practices of BIST 30 Companies. *Equinox, Journal of Economics, Business & Political Studies*, 13 (2), 167-195.
doi: 10.48064/equinox.1831941

Abstract

This study aims to examine the hedge accounting (HA) practices of companies listed in the Borsa Istanbul (BIST) 30 Index, and to reveal the types of risks these companies are exposed to, the diversity of derivative financial instruments they use, and the types of HA they implement. The scope of the study comprises 21 companies listed in the BIST 30 Index that apply hedge accounting. In this study, which employs the document analysis method, data were obtained by examining the companies' 2024 financial statements and the footnote disclosures of these statements. Data analysis was conducted using the Maxqda software within the framework of codes created under three category: 'risks exposed to', 'type of HA applied', and 'derivative instruments used for HA'. As a result of the analysis, it was found that companies are primarily exposed to liquidity, foreign exchange, interest rate, and credit risks. Furthermore, it was determined that they predominantly apply cash flow hedge accounting as the type of HA, and that they mainly use interest rate and cross-currency swaps along with foreign exchange forward contracts for HA. As a result of the findings obtained from the study, it was concluded that BIST 30 companies follow hedging strategies that differ according to the financial risks they are exposed to, effectively utilize derivative financial instruments, and extensively apply hedge accounting under TFRS 9.

Keywords: Hedge Accounting, Derivative Financial Instruments, IFRS 9, IAS 39

Riskten Korunma Muhasebesi: BİST 30 Şirketlerinin Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme

Öz

Bu çalışmada Borsa İstanbul (BİST) 30 Endeksi'nde yer alan şirketlerin riskten korunma muhasebesi (RKM) uygulamalarını inceleyerek, bu şirketlerin maruz kaldıkları risk türlerini, kullandıkları türev finansal araçların çeşitliliğini ve uyguladıkları RKM türlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmanın kapsamını BİST 30 Endeksi'nde yer alan ve RKM uygulayan 21 şirket oluşturmaktadır. Doküman analizi yönteminin kullanıldığı bu çalışmada verilere, şirketlerin 2024 yılı finansal tabloları ve bu tabloların dipnot açıklamaları incelenerek ulaşılmıştır. Verilerin analizi Maxqda programı yardımıyla 'maruz kalınan riskler', 'uygulanan RKM türü' ve 'RKM için kullanılan türev araçlar' olmak üzere üç kategori altında oluşturulan kodlar çerçevesinde yapılmıştır. Analiz sonucunda şirketlerin en çok likidite, kur, faiz oranı ve kredi risklerine maruz kaldıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca RKM türü olarak yoğunlukla nakit akışı değişkenliği muhasebesini uyguladıkları ve RKM için daha çok faiz oranı ve çapraz kur swapları ile döviz forward sözleşmelerini kullandıkları tespit edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular neticesinde, BİST 30 şirketlerinin maruz kaldıkları finansal risklere göre farklılaşan riskten korunma stratejileri izledikleri, türev finansal araçları etkin biçimde kullandıkları ve TFRS 9 kapsamında riskten korunma muhasebesini yaygın şekilde uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Riskten Korunma Muhasebesi, Türev Finansal Araçlar, TFRS 9, TMS 39

1. Giriş

Günümüz küresel finansal piyasalarında artan belirsizlik ve volatilité, işletmelerin maruz kaldıkları döviz kuru, faiz oranı, fiyat ve likidite gibi finansal risklerin yönetilmesini stratejik bir zorunluluk haline getirmiştir. Bu bağlamda, işletmelerin risk yönetim stratejilerini finansal raporlama süreçleriyle uyumlu hale getiren RKM, kurumsal risk yönetiminin muhasebe boyutunu temsil eden önemli bir uygulama alanı olarak öne çıkmaktadır. RKM, riskten korunma amacıyla kullanılan türev finansal araçların ve korunma konusu kalemlerin finansal tablolarda eş zamanlı olarak muhasebeleştirilmesini sağlayan bir yöntemdir (Ramirez, 2015). Bu yöntem, işletmelerin finansal tablolardaki kazanç ve kayıpların dönemsel dalgalanmalarını azaltarak, gerçeğe uygun sunum ilkesine uygun daha istikrarlı ve anlamlı finansal bilgiler sunmalarına olanak tanımaktadır (Mirza, Holt ve Orrell, 2010).

RKM, işletmelerin finansal riskleri tanımlama, ölçme ve izleme kapasitelerini geliştirmesinden öte, bu risklerin finansal performans üzerindeki etkilerini doğru, karşılaştırılabilir ve gerçeğe uygun biçimde raporlayabilme yetkinliğini artırması bakımından önemli bir uygulamadır. Bu uygulama, işletmelerin risk yönetimi stratejileri ile finansal raporlama süreçleri arasında yapısal bir entegrasyon oluşturarak, risk yönetim faaliyetlerinin finansal tablolara gerçeğe uygun, karşılaştırılabilir ve karar alma süreçlerini destekleyici nitelikte yansıtılmasına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, RKM'ye ilişkin kuramsal yaklaşımların ve düzenleyici standartların uygulamadaki yansımalarının incelenmesi, işletmelerin risk yönetim kültürünün olgunluk düzeyini ve finansal raporlama sistemlerinin etkinliğini ortaya koymak açısından önem taşımaktadır.

Türkiye'deki büyük ölçekli işletmelerin risk yönetimi ve finansal raporlama uygulamalarına ilişkin güncel bir görünüm sunmak için bu çalışmada Borsa İstanbul (BİST) 30 Endeksi'nde yer alan şirketlerin RKM uygulamalarını inceleyerek, bu şirketlerin maruz kaldıkları risk türlerini, kullandıkları türev finansal araçların çeşitliliğini ve uyguladıkları RKM türlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında çalışmada, öncelikle RKM'ye ilişkin kavramsal ve yasal çerçeve ele alınmış ve ardından, BİST 30 endeksinde yer alan şirketlerin finansal tablo dipnotları incelenerek, sektörel düzeyde RKM uygulamaları betimsel ve karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

2. Literatür Özeti

RKM, finansal risklerin etkin yönetimi ile finansal raporlamanın gerçeği yansıtmaya düzeyinin artırılması açısından son yıllarda muhasebe ve finans literatüründe yoğun olarak ele alınan konular arasında yer almaktadır. Özellikle TFRS/IFRS (Türkiye Finansal Raporlama Standardı/ Uluslararası Finansal Raporlama Standı) 9'un yürürlüğe girmesiyle birlikte, RKM

uygulamalarının işletmelerin risk yönetimi stratejileri, finansal performansı ve finansal raporlama kalitesi üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmaların sayısında önemli bir artış yaşanmıştır. Uluslararası literatürde yapılan araştırmalar, riskten korunma muhasebesinin finansal bilgi kullanıcıları açısından bilgi asimetrisini azalttığını, kazançların öngörülebilirliğini artırdığını ve finansal raporlamanın kalitesine olumlu katkılar sağladığını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda Panaretou, Shackleton ve Taylor (2013), IFRS kapsamında riskten korunma muhasebesi uygulayan işletmelerde analist tahmin hatalarının ve bilgi asimetrisinin azaldığını belirlerken, Ranasinghe, Sivaramakrishnan ve Yi (2022) riskten korunma faaliyetlerinin kazançların tahmin edilebilirliğini artırdığını, ancak muhasebe standartlarının kapsamı dışında kalan ekonomik korunma işlemlerinin kazanç oynaklığını artırabildiğini göstermiştir. Benzer şekilde Jiang ve Ye (2024), IFRS 9 sonrasında riskten korunma muhasebesinin kazanç oynaklığı ve tahakkuk yönetimini azaltarak denetim ücretlerinin düşürülmesine katkı sağladığını ortaya koymuştur. Tapang ve diğerleri ise (2022), sigorta sektöründe finansal risk yönetiminin işletme performansı üzerinde olumlu etkisi bulunmasına rağmen riskten korunma muhasebesinin bu ilişki üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı bulgusuna ulaşmışlardır.

Türkiye’de yapılan çalışmalar ise daha çok TFRS 9 kapsamındaki riskten korunma muhasebesi uygulamalarının belirleyicileri, muhasebeleştirilmesi ve finansal tablo açıklamalarına odaklanmaktadır. Kaldırım (2022), BİST Sınai Endeksi’nde işlem gören işletmelerde korunma muhasebesi uygulamalarını etkileyen temel faktörlerin firma büyüklüğü, şirket yaşı ve bağımsız denetim firması olduğu bulgusuna ulaşırken, korunma muhasebesinin kazanç oynaklığını azalttığına ilişkin güçlü kanıtlar elde edememiştir. Galip ve Kutay (2022) ise BİST imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal tablo dipnotlarını içerik analizi yöntemiyle inceleyerek şirketlerin türev finansal araç kullanımı, riskten korunma muhasebesi uygulamaları ve finansal risk açıklamalarını değerlendirmiş; yabancı para riskine ilişkin açıklamaların diğer risk türlerine göre daha ayrıntılı yapıldığını ortaya koymuştur. Diğer taraftan Akdeniz (2024), TFRS 9 kapsamında futures sözleşmelerinin gerçeğe uygun değer riskinden korunma ve nakit akış riskinden korunma amacıyla nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğini örnek uygulamalar üzerinden açıklayarak konuya teknik açıdan katkı sağlamıştır.

Literatür incelendiğinde çalışmaların büyük ölçüde riskten korunma muhasebesinin finansal performans, kazanç oynaklığı, finansal raporlama kalitesi, denetim ücretleri üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Türkiye’de yapılan çalışmaların çoğunlukla belirli sektörlerle sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu çalışmada ise BİST 30 Endeksi’nde yer alan ve farklı sektörlerde faaliyet gösteren büyük ölçekli işletmelerin risk yönetimi stratejileri içerik analizi yöntemiyle incelenerek finansal riskler, türev araç kullanımı ve riskten korunma muhasebesi uygulamaları

değerlendirilmektedir. Bu yönüyle çalışma, TFRS 9 kapsamında finansal raporlama ile kurumsal risk yönetimi arasındaki etkileşimin farklı sektörlerde nasıl şekillendiğini ortaya koyarak literatürdeki sınırlı ampirik kanıtlara katkıda bulunmaktadır.

3. Finansal Risk ve Riskten Korunma Araçları

Finansal risk, işletmelerin finansal piyasaların dalgalanmalarına, faiz oranı değişimlerine, kur hareketlerine, kredi geri ödememe durumlarına veya likidite yetersizliklerine bağlı olarak maruz kalabilecekleri olumsuz sonuçları ifade etmektedir. Bu tür riskler, işletmelerin nakit akışlarını, kârlılığını ve piyasa değerini doğrudan etkileyerek sürdürülebilirliğini tehdit etmekte ve dolayısıyla işletmelerin stratejik karar alma süreçlerinde yönetilmesi gereken temel belirsizlik unsurları olarak kabul edilmektedir (Jorion, 2003).

Finansal risk, muhasebe bağlamında, işletmelerin finansal tablo kalemleri üzerinde likidite, kredi ve piyasa koşullarındaki dalgalanmalardan kaynaklanan belirsizliklerin yarattığı olumsuz etkileri ifade eder. Bu riskler, varlıkların gerçeğe uygun değerinde dalgalanmalara, yükümlülüklerin ödeme gücünde belirsizliklere ve finansal performansın raporlama sürecinde yanıltıcı biçimde yansıtılmasına yol açabilir. Bu sebeple işletmelerin finansal risk yönetimi uygulamaları, maruz kaldıkları ekonomik belirsizliklerin finansal tablolarda doğru, güvenilir ve karşılaştırılabilir biçimde sunulmasını zorunlu kılan bir raporlama sorumluluğunu da içermektedir (Hopkin, 2018). Öyle ki finansal risk yönetimi kurumsal risk yönetimi bağlamında COSO ERM (Committee of Sponsoring Organizations of Treadway Commision Enterprise Risk Management - Treadway Komisyonunu Destekleyen Kuruluşlar Komitesi Kurumsal Risk Yönetimi Çerçevesi)'nde stratejik, operasyonel ve raporlama riskleriyle entegre edilerek, muhasebe bilgi sistemlerinin karar destek işlevine katkı sağlamaktadır (COSO, 2017). Nitekim "TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı" işletmelerin kredi riski, likidite riski ve piyasa riskine ilişkin niteliksel ve niceliksel bilgileri açıklamasını zorunlu tutarak, finansal risk muhasebesinin şeffaflık ve karar destek sürecindeki önemini vurgulamaktadır (KGK, 2025).

TFRS 7'ye göre kredi riski, finansal aracın taraflarından birinin yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda karşı tarafın finansal kayba uğrama olasılığıdır. Başka bir ifadeyle kredi riski, alacakların tahsil edilememesi veya finansal araçların değer kaybına uğraması ihtimalidir. Likidite riski, finansal borçlarıyla ilgili yükümlülüklerini zamanında ve eksiksiz olarak yerine getirmekte zorlanma ihtimalini ifade ederken, piyasa riski ise faiz oranları, döviz kurları ve hisse senedi fiyatlarındaki değişimlerden kaynaklanan ve finansal araçların gerçeğe uygun değerinde veya gelecekteki nakit akışlarında dalgalanmalara neden olabilecek riskleri ifade etmektedir (Ek A).

Finansal riskler dikkate alındığında, işletmelerin belirsizliklerle başa çıkma yöntemlerini belirlemesi ve uygulaması kritik bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda işletmeler, varlıkların taşıdığı risk ve belirsizlikleri azaltmaya veya tamamen ortadan kaldırmaya yönelik çeşitli finansal işlemlere başvurmaktadır. Söz konusu uygulamalar literatürde finansal riskten korunma olarak adlandırılmakta ve işletmelerin finansal istikrarını güvence altına almayı amaçlamaktadır (Babaoğlu ve Öztürk, 2020). İşletmeler likidite ve faiz risklerinden korunmak için aktif-pasif vade uyumunu sağlama, yatırım portföyünü farklı sektör, coğrafya veya varlık sınıflarına yayarak piyasa riskinin azaltma, bazı finansal kayıplara karşı sigorta poliçeleri ile korunma gibi stratejiler uygulayabileceği gibi faiz, döviz kuru ve emtia fiyatlarındaki dalgalanmalardan kaynaklanan piyasa risklerini azaltmak amacıyla türev finansal araçları kullanarak da riskten korunabilirler. Bu araçlar, gelecekteki nakit akışlarını sabitleyerek belirsizliği azaltmakta ve işletmelerin finansal tablolarında daha öngörülebilir sonuçlar elde edilmesine katkı sağlamaktadır.

Türev araçlar, değerleri hisse senetleri, tahviller, döviz, faiz oranları ve emtia gibi temel varlıklara dayanan finansal araçlardır. Bu bağlamda türev araçlar, cari piyasalarda işlem gören varlıklardan türetilmiş olup, söz konusu varlıkların bir uzantısı niteliğindedir. Türev araçlar kapsamında yer alan futures, forward, swap ve opsiyon sözleşmeleri, finansal varlıkların ve emtiaların gelecekteki fiyat hareketlerinden kaynaklanabilecek belirsizlikleri ve riskleri en aza indirmeyi veya tamamen ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır (Çıtak ve Kurt, 2020).

4. Finansal Riskten Korunma Muhasebesi

RKM, işletmelerin finansal risk yönetimi kapsamında kullandıkları türev finansal araçların ve bu araçlarla ilişkilendirilen kalemlerin finansal tablolara yansıtılmasını düzenleyen bir muhasebe tekniğidir (Demir, 2015). Bu yöntemle, riskten korunma aracı ile korunma konusu kaleme ilişkin kazanç ve kayıpların aynı dönemde muhasebeleştirilmesi sağlanarak, gelir tablosundaki dalgalanmaların azaltılması ve finansal raporlamada gerçeğe uygun sunumu amaçlamaktadır (Ramirez, 2015). Başka bir ifadeyle, RKM, işletmelerin maruz kaldıkları faiz, döviz kuru ve emtia fiyatlarındaki dalgalanmalardan kaynaklanabilecek zarar riskini azaltmak veya ortadan kaldırmak için türev ürünleri kullanmaları durumunda uygulanan muhasebeleştirme yöntemidir (Mirza vd., 2010).

RKM'ye ilişkin süreç, TMS (Türkiye Muhasebe Standartları) ve TFRS kapsamında ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Konuya ilişkin ilk düzenleme, "TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı" ile getirilmiş; ancak uygulamadaki sınırlılıkların ve karmaşıklıkların giderilmesi amacıyla 2011 yılında "TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı" yayımlanarak, 2020 yılı itibarıyla TMS 39'un RKM'ye dair hükümleri dışında kalan düzenlemelerinin yerini almış ve finansal araçların muhasebeleştirilmesi

alanında temel standart haline gelmiştir. Ayrıca “TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı” da RKM’ye yönelik bilgi sunumunu düzenlemekte ve TFRS 9’u tamamlayıcı bir işlev üstlenmektedir. Bu standart, işletmelerin riskten korunma ilişkilerine, kullanılan finansal araçlara ve maruz kalınan risk türlerine dair niteliksel ve niceliksel bilgileri finansal tablo dipnotlarında açıklamalarını zorunlu kılarak, finansal raporlamada şeffaflık ve karşılaştırılabilirliği güçlendirmektedir.

TFRS 9’a göre RKM’nin temel amacı, işletmenin kâr veya zararını etkileyebilecek risklerin yönetilmesi için gerçekleştirilen risk yönetim faaliyetlerinin sonuçlarının finansal tablolara yansıtılmasıdır. Standard, RKM’yi korunma aracı ve korunan kalem olmak üzere iki temel unsur üzerine inşa etmektedir. Korunan kalem, finansal tablolara yansıtılmış bir varlık veya yükümlülük, finansal tablolara henüz alınmamış kesin bir taahhüt, gelecekte gerçekleşmesi öngörülen bir işlem ya da yurtdışındaki bir işletmeye yapılan net yatırım olabilir. Korunan kalem, tek bir kalemden oluşabileceği gibi bir kalem grubunu veya bu grubun belirli bir parçasını da kapsayabilir. Ancak, gruba dâhil edilen her bir kalemin nitelik bakımından korunma ilişkisine uygun olması gerekir. Ayrıca, korunan kalemin güvenilir biçimde ölçülebilmesi ve eğer bir tahmini işlem söz konusu ise, bu işlemin gerçekleşme olasılığının yüksek olması zorunludur. Bu çerçevede RKM’de yalnızca varlıklar, yükümlülükler, kesin taahhütler ve işletme dışındaki taraflarla gerçekleştirilen, gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini işlemler korunan kalem olarak kabul edilmektedir (İpek, 2020). Korunma aracı ise, riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerindeki veya nakit akışlarındaki değişiklikleri dengelemesi beklenen finansal araç olarak tanımlanır. Bu kapsamda çoğunlukla türev ürünler korunma aracı olarak kullanılmakla birlikte, belirli koşullar altında türev niteliği taşımayan finansal varlık veya yükümlülükler de kullanılabilir (Aras, 2017).

RKM, muhasebenin denkleştirme ilkesine dayanmaktadır. Buna göre riskten korunma aracının ve korunan kalemin değer değişimlerinden doğan kazanç ve kayıplar, aynı dönemde finansal tablolara yansıtılarak işletmenin risk yönetim faaliyetlerinin etkisi doğru biçimde raporlanır (Needles ve Powers, 2012). Bu yöntem, işletmelerin kâr veya zararlarında ortaya çıkabilecek dalgalanmaları azaltarak finansal tabloların daha istikrarlı ve gerçeğe uygun sunumuna katkı sağlar.

5. Finansal Riskten Korunma Muhasebesinin Türleri

“TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı”, RKM’yi gerçeğe uygun değer değişiminden korunma, nakit akış değişkenliğinden korunma veya yurtdışı işletmedeki net yatırım riskinden korunma olmak üzere üç temel türe ayırmaktadır. Bu türler, işletmelerin farklı risk unsurlarına karşı kullandıkları stratejilere göre şekillenmektedir.

Gerçeğe uygun değer değişiminden korunma, “*muhasebeleştirilmiş bir varlık veya borcun ya da muhasebeleştirilmemiş bir kesin taahhüdün veya bu tür bir varlık, borç ya da taahhüdün belirlenebilir bir bölümünün gerçeğe uygun değerinde meydana gelen, belirli bir risk unsuru ile ilişkilendirilebilen ve kâr veya zararı etkileyebilecek nitelikteki değişikliklere karşı gerçekleştirilen bir finansal riskten korunma işlemidir*” (TMS 39, Paragraf 86-a). Gerçeğe uygun değer riskinden korunma muhasebesinde, korunma konusu varlık, borç ya da taahhüdün gerçeğe uygun değerinde ortaya çıkan değişiklikler, değerleme döneminde doğrudan gelir tablosunda raporlanır. Aynı şekilde, söz konusu varlık, borç veya taahhüde ilişkin gerçeğe uygun değer riskinden korunmak amacıyla kullanılan korunma aracının değerindeki değişimler de aynı dönemde gelir tablosuna yansıtılır. Böylece hem korunma konusu kalem hem de korunma aracı üzerinden oluşan değer farklılıklarının eş zamanlı muhasebeleştirilmesi sağlanarak, kâr veya zarar kalemlerinde ortaya çıkabilecek dalgalanmalar dengelenmiş olur (Ramirez, 2015).

Nakit akış riskinden korunma, “*muhasebeleştirilmiş bir varlık veya borca ya da gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işleme ilişkin belirli bir riskle ilişkilendirilebilen ve net kâr veya zararı etkileyebilen nitelikteki nakit akışı değişikliklerinden korunmak için gerçekleştirilen bir finansal riskten korunma işlemidir*” (TMS 39, Paragraf 86-b). Nakit akış riskinden korunma muhasebesinde amaç, işletmenin mevcut varlık ve borçlarından ya da gelecekte gerçekleşme olasılığı yüksek işlemlerden kaynaklanabilecek nakit akışlarındaki belirsizlikleri azaltmaktır. Bu kapsamda taraf olunan türev ürün sözleşmelerinin gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişikliklerden doğan kazanç ve kayıplar, başlangıçta doğrudan gelir tablosuna yansıtılmak yerine ertelenerek öz kaynaklarda izlenir. Daha sonra söz konusu kazanç ve kayıplar, ilgili varlık, borç veya tahmini işlemin gelir tablosunu etkilediği dönemde kâr veya zarara aktarılır. Böylece, korunma konusu kalemin ve korunma aracı olarak kullanılan finansal aracın değer değişimleri aynı dönemde gelir tablosuna yansıtılarak, işletmenin finansal performansında ortaya çıkacak yapay dalgalanmalar önlenmiş olur. Nakit akış riskinden korunma muhasebesinde, riskten korunma aracının gerçeğe uygun değer değişimleri etkin ve etkin olmayan kısımlar olarak ayrılmaktadır. Etkin kısım riskten korunma konusu kalem gelir tablosuna yansıtılana kadar diğer kapsamlı gelirler altında öz kaynaklarda muhasebeleştirilmekte, korunma konusu kalem gelir tablosuna yansıtıldığı dönemde kâr veya zarara aktarılmaktadır. Etkin olmayan kısım ise doğrudan gelir tablosunda raporlanmaktadır (Aras, 2017; İpek, 2020).

Yurtdışı işletmedeki net yatırım riskinden korunma, raporlayan işletmenin, farklı bir ülke ya da para biriminde faaliyette bulunan, bir bağlı ortaklığının, iştirakinin, müşterek anlaşması ya da şubesinin net aktiflerindeki payı ile ilişkili risklerden korunma işlemidir (TMS 21, Paragraf 8). Bu korunma türünün muhasebesi de nakit akış riskinden korunma türüne benzerlik

göstermektedir. Net yatırım riskinden korunma konusu kalem elden çıkarılınca kadar, riskten korunma aracından doğan kazanç veya kayıpların etkin bir korunma sağladığı belirlenen kısmı kar veya zararda muhasebeleştirilmek yerine diğer kapsamlı gelire yansıtılarak öz kaynaklarda muhasebeleştirilirken, elden çıkarılma döneminde öz kaynaklardan çıkarılarak kâr veya zarara aktarılmaktadır. Riskten korunma aracından doğan kazanç veya kayıpların etkin olmayan kısmı ise doğrudan kâr veya zararda muhasebeleştirilmektedir (Sabuncu, 2017).

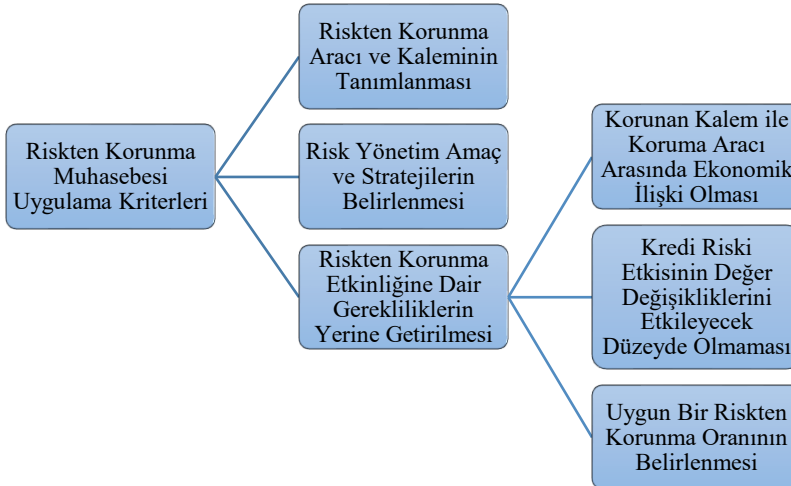
Yukarıda açıklanan üç temel RKM türü, işletmelerin maruz kaldıkları farklı risk unsurlarına yönelik geliştirdikleri stratejilerin finansal tablolara yansıtılmasını sağlamaktadır.

6. Finansal Riskten Korunma Muhasebesi Uygulama Kriterleri

İşletmeler, maruz kaldıkları finansal riskleri bertaraf edebilmek amacıyla sıklıkla türev finansal araçlardan yararlanmaktadır. Bu araçların muhasebeleştirilmesi sırasında finansal tablolar üzerinde istenmeyen dalgalanmaları önlemek için RKM uygulanabilmektedir. Ancak bu yöntemin kullanılabilmesi, ilgili muhasebe standartlarının öngördüğü belirli koşulların yerine getirilmesine bağlıdır (İpek, 2020).

Bir işletmenin RKM uygulayabilmesi için Şekilde 1’de yer alan kriterleri riskten korunma ilişkisinin başlangıcında ve devamında sağlıyor olması gerekmektedir.

Şekil 1:Riskten Korunma Muhasebesi Uygulama Kriterleri



Kaynak:Ramirez, 2015: 40

RKM'nin temel şartı, işlemin başlangıcında riskten korunma ilişkisinin resmi olarak belgelenmesidir. Bu belgede riskten korunma aracının ve koruma kalemin tanımı, riskin niteliği, işletmenin risk yönetim amacı ve stratejisi ile etkinlik değerlendirmesinde kullanılacak yöntemlerin açıkça yer alması gerekir (TFRS 9, Paragraf 6.4.1).

TFRS 9, risk yönetim amacı ile stratejisi arasındaki ayrımı netleştirerek, riskten korunma ilişkisinin başlangıcında hazırlanacak dokümantasyonda bu kavramların nasıl ele alınması gerektiğini düzenlemektedir. Risk yönetim stratejisi, işletmenin risklerini nasıl yöneteceğine ilişkin en üst düzeyde alınan kararları ifade eder. Bu stratejiler, işletmenin maruz kaldığı riskleri belirleyerek söz konusu risklere nasıl karşılık verileceğini ortaya koyar. Genellikle uzun vadeli bir perspektife sahip olan stratejiler, uygulama sürecinde değişen koşullara (örneğin faiz oranları veya emtia fiyatlarındaki dalgalanmalar) uyum sağlayacak esnekliği de barındırır. Bu stratejiler çoğunlukla, daha ayrıntılı politika ve uygulama rehberleriyle desteklenen genel belgeler aracılığıyla şekillendirilir. Buna karşılık risk yönetim amacı, belirli bir korunma ilişkisine özgü olarak tanımlanır. Bu amaç, korunacak risk unsuru olarak belirlenen kaleme karşı, hangi korunma aracının kullanılacağını ve bu aracın nasıl uygulanacağını ortaya koyar. Dolayısıyla strateji, işletmenin genel risk yaklaşımını temsil ederken; amaç, strateji kapsamında oluşturulan tekil korunma ilişkilerinin hedeflerini somutlaştırır. Bu bağlamda, bir işletmenin risk yönetim stratejisi, aynı çerçeve içinde birden fazla korunma ilişkisini ve bunlara özgü risk yönetim amaçlarını içerebilir (TFRS 9, Paragraf B6.5.24).

RKM'nin uygulanabilmesi için başlangıçta riskten korunma uygulamalarına yönelik belge hazırlanmasının yanı sıra hem başlangıçta hem de uygulama süreci boyunca korunma işleminin etkin olması gerekmektedir. Korunma işleminin etkinliği, korunma aracının gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışlarında meydana gelen değişimlerin, korunan kalemin gerçeğe uygun değeri ya da nakit akışlarında ortaya çıkan değişimleri dengeleme derecesini ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, korunma etkinliği, riskten korunma aracının performansının, korunan kalemin maruz kaldığı riskleri telafi etme gücünü ölçen temel bir göstergedir. TFRS 9 kapsamında etkinliğin geçerli sayılabilmesi için ekonomik ilişki, kredi riski etkisi ve korunma oranı olmak üzere üç temel koşulun sağlanması gerekmektedir.

Ekonomik ilişki, korunma aracı ile korunan kalem arasında, korunulan aynı risk unsurundan kaynaklanan ve genellikle ters yönde gerçekleşen değer hareketlerinin bulunması durumudur. Bu ilişki, her iki kalemin de aynı dayanak unsur veya unsurlardaki değişimlere benzer biçimde tepki vereceği ve bu nedenle korunma işleminin ekonomik açıdan tutarlı olacağı beklentisine dayanır. Başka bir ifadeyle, korunma aracının ve korunan kalemin

değerlerinde meydana gelen değişikliklerin sistematik olarak birbirini dengelemesi, ekonomik ilişkinin varlığını gösterir (TFRS 9, Paragraf B6.4.4).

Etkinliğin geçerli sayılması koşullarından bir diğeri olan kredi riski etkisi, korunma aracı ile korunan kalem arasında ekonomik bir ilişkinin mevcut olmasına rağmen, tarafların kredi riskindeki değişimlerin bu ilişkiyi bozarak netleştirme düzeyini düzensiz hale getirmesi durumunu ifade eder. Kredi riskindeki artış veya azalış, sözleşmeye konu unsurlardaki (örneğin faiz oranı, döviz kuru veya emtia fiyatı) değişimlerden kaynaklanan değer hareketlerini baskılayacak veya yönünü değiştirecek ölçüde güçlü olduğunda, ekonomik ilişkinin beklenen işlevini yerine getirmesi engellenebilir. Bu durumda korunma aracının ve korunan kalemin değerlerinde görülen değişimler, korunulan riskten ziyade kredi riskinden kaynaklanan kayıp veya kazançlarla şekillenir. Dolayısıyla korunma etkinliğinin sağlanabilmesi için, kredi riskinin ekonomik ilişkinin etkilerini gölgelemeyecek bir düzeyde olması gerekmektedir (TFRS 9, Paragraf B6.4.7).

Korunma oranı ise, işletmenin fiilen korunmaya konu ettiği kalemin miktarı ile bu miktarı korumak için fiilen kullandığı korunma aracının miktarı arasındaki orandır. Başka bir ifadeyle korunma oranı, korunma ilişkisine dâhil edilen risk düzeyi ile bu riske karşı kullanılan finansal aracın büyüklüğü arasındaki matematiksel uyumu göstermektedir. TFRS 9 hükümlerine göre işletme, korunan kalemin tamamını değil belirli bir kısmını (örneğin %85'ini) koruma altına almayı tercih edebilir. Bu durumda korunma oranı, sadece korunan kısım dikkate alınarak belirlenir. Aynı şekilde işletme, örneğin 40 birimlik nominal değere sahip bir finansal aracı kullanarak korunma sağlamışsa, korunma oranı bu 40 birimlik fiili miktar üzerinden hesaplanır (TFRS 9, Paragraf B6.4.9). Dolayısıyla korunma oranı, işletmenin risk yönetim stratejisi ile muhasebeleştirme uygulamaları arasında doğrudan bir bağ kurar ve işletmenin fiilen koruduğu risk miktarı ile fiilen kullandığı korunma aracının büyüklüğünü birebir yansıtır. Bu sayede korunma ilişkisi gerçeğe uygun ve tutarlı bir biçimde tanımlanmış olur. RKM, korunma ilişkisinin gerekli kıstasları bir bütün olarak karşılamaması halinde sona erdirilir. Bu durum, işletmenin risk yönetimi hedeflerinin değişmesi, korunma aracının satılması ya da sonlandırılması veya korunan kalem ile korunma aracı arasındaki ekonomik ilişkinin ortadan kalkması ya da kredi riskinin değer değişimlerini yönlendirecek düzeye ulaşması gibi sebeplerle ortaya çıkabilir. Ancak korunma ilişkisinin yalnızca bir kısmı gerekli koşulları karşılamıyorsa, sadece bu kısım için korunma muhasebesine son verilir. Örneğin, yeniden dengeleme sonucunda korunan kalemin bir kısmı ilişkiden çıkarılabilir veya tahmini bir işlemin artık gerçekleşme ihtimalinin yüksek olmaması halinde sadece bu kısım için korunma muhasebesi sonlandırılır (TFRS 9, Paragraf B6.5.26-27).

7. Araştırmanın Metodolojisi

Bu çalışmada “BİST 30 Endeksi’nde yer alan şirketlerin RKM uygulamaları nasıl bir yapı sergilemektedir?” sorusundan hareketle çalışmanın amacı BİST 30 Endeksi’nde yer alan şirketlerin RKM uygulamalarını inceleyerek maruz kaldıkları risk türlerini, kullandıkları türev finansal araçların çeşitliliğini ve uyguladıkları RKM türlerini ortaya koymak olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın kapsamını BİST 30 Endeksi’nde yer alan ve RKM uygulayan 21 şirket oluşturmaktadır. Çalışmada BİST 30 Endeksi’nde yer alan şirketlerin seçilmesinin temel nedeni, bu şirketlerin yüksek piyasa değeri, işlem hacmi ve kurumsal raporlama düzeyi itibarıyla Türkiye sermaye piyasasını temsil güçlerinin yüksek olmasıdır. Ayrıca bu şirketler, RKM ve türev finansal araçlar kullanımında ileri uygulamalara sahip olup, finansal tablo dipnotlarında daha kapsamlı açıklamalara yer vermektedirler. Bu yönüyle BİST 30 Endeksi hem veri erişilebilirliği hem de finansal risk yönetimi uygulamalarının olgunluk düzeyi bakımından uygun bir örneklem çerçevesi sunmaktadır. Araştırma kapsamına alınan şirketlerin kodları, ünvanları ve faaliyette bulundukları sektörler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1:Araştırma Kapsamına Alınan Şirketler

<i>Kod</i>	<i>Şirket Ünvanı</i>	<i>Sektör</i>
AKBNK	Akbank T.A.Ş.	Banka
AEFES	Anadolu Efes Biracılık ve Malt Sanayii A.Ş.	İmalat
CIMSA	Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İmalat
ENKAI	Enka İnşaat ve Sanayi A.Ş.	İnşaat ve Bayındırlık İşleri
EREGL	Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş.	İmalat
FROTO	Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.	İmalat
SAHOL	Hacı Ömer Sabancı Holding A.Ş.	Holding
KRDMD	Kardemir Karabük Demir Çelik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İmalat
KCHOL	Koç Holding A.Ş.	Holding
PGSUS	Pegasus Hava Taşımacılığı A.Ş.	Ulaştırma ve Depolama
PETKM	Petkim Petrokimya Holding A.Ş.	İmalat
TAVHL	TAV Havalimanları Holding A.Ş.	Holding

TCELL	Türkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.	Bilgi ve İletişim
TUPRS	Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.	İmalat
THYAO	Türk Hava Yolları A.O.	Ulaştırma ve Depolama
GARAN	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Banka
ISCTR	Türkiye İş Bankası A.Ş.	Banka
SİSE	Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.	Holding
TTKOM	Türk Telekomünikasyon A.Ş.	Bilgi ve İletişim
ULKER	Ülker Bisküvi Sanayi A.Ş.	İmalat
YKBANK	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	Banka

Çalışmada kullanılan verilere, çalışma kapsamındaki şirketlerin Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'ın resmi internet sayfası üzerinden yayınlanan 2024 yılı finansal tabloları ve tablolara dair açıklamaları ve tabloların dipnotları incelenerek ulaşılmıştır. Çalışmada veri toplama yöntemi olarak doküman analizi yöntemi, toplanan verilerin analizi için ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizi Maxqda programı yardımıyla üç kategori (maruz kalınan riskler, uygulanan RKM türü ve RKM için kullanılan türev araçlar) altında oluşturulan kodlar çerçevesinde yapılmıştır.

Analiz süreci, Braun ve Clarke (2014) tarafından önerilen yaklaşım doğrultusunda yürütülerek ilk aşamada araştırma kapsamında elde edilen dipnotlar ayrıntılı biçimde incelenmiş, verilerin genel yapısını kavrayabilmek amacıyla dikkat çeken hususlar not edilmiştir. Ardından, tümevarımsal bir yaklaşımla verilerde öne çıkan anlamlı özellikler belirlenmiş ve bu özelliklere uygun kodlar atanmıştır. Kodlama sürecinin tamamlanmasının ardından, tüm kodlar tekrar gözden geçirilerek ortak eğilimler ve tekrar eden örüntüler değerlendirilmiştir. Kodlar arasındaki ilişkiler sistematik biçimde incelenmiş; içerik bakımından benzerlik gösteren kodlar bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuştur.

Araştırmanın geçerliliğini güçlendirmek amacıyla literatür ayrıntılı biçimde incelenmiş ve elde edilen bulgular ilgili çalışmalar çerçevesinde desteklenmiştir. Bunun yanında, veri analiz sürecinin tüm aşamaları ayrıntılı olarak açıklanarak araştırmanın yöntemsel şeffaflığı sağlanmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla kodlama işlemi yalnızca araştırmacı tarafından değil, aynı zamanda alanında uzman bir akademisyen tarafından da bağımsız olarak gerçekleştirilmiştir. Kodlama işlemlerinin

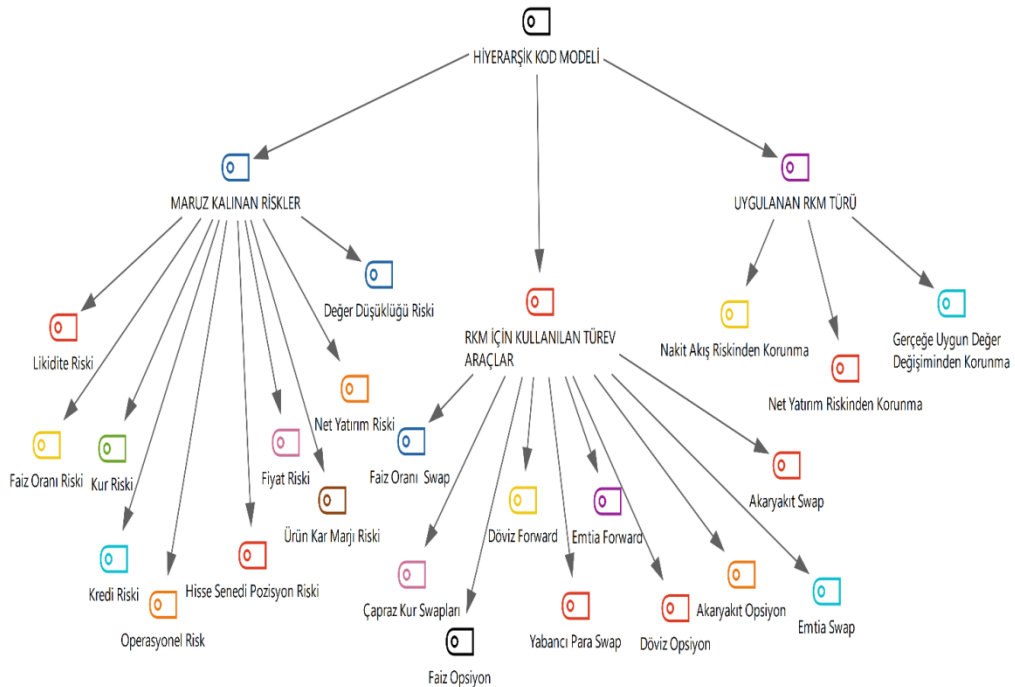
tamamlanmasının ardından, iki kodlayıcı arasındaki uyum düzeyini belirlemek amacıyla kodlayıcılar arası güvenilirlik analizi yapılmıştır.

Kodlayıcılar arası güvenilirlik, aynı veri setinin farklı araştırmacılar tarafından kodlanması sonucunda ulaşılan kodlamaların ne ölçüde benzerlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda güvenilirlik katsayısı, Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırmacı ile uzman akademisyen arasındaki kodlama uyumunun %92 olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu oranın, literatürde kabul edilen %80'lik eşik değerin üzerinde olması, kodlamaların yüksek düzeyde tutarlılık gösterdiğini ve araştırma bulgularının güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmanın bulguları ise gerçekleştirilen kodlamalar sonucunda oluşturulan kategori ve alt kategoriler doğrultusunda sunulmuştur.

8. Bulgular

Yapılan literatür taraması ve incelen raporlardan elde edilen verilerin analizi neticesinde çalışmanın kod-alt kod modeli Şekil 1'de görüldüğü gibi oluşturulmuştur.

Şekil 1: Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

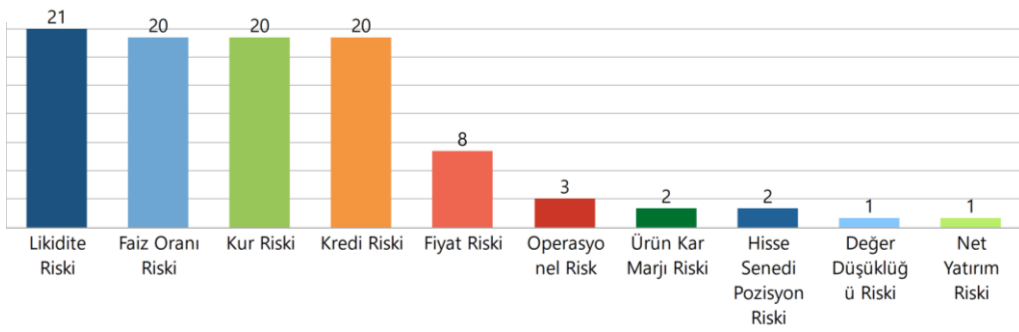


Şekil 1'deki model, çalışmada 'Maruz Kalınan Riskler', 'Riskten Korunma Muhasebesi için Kullanılan Türev Araçlar' ve 'Uygulanan Riskten Korunma Muhasebesi Türü' kavramları ile ifade edilen üç kategori altında oluşan kodları göstermektedir. Bu kodlar, Maxquda programı yardımıyla, alt kodların frekanslarına dair tablolar ve diyagramlar oluşturan "alt kodların istatistiği" tekniği kullanılarak aşağıdaki kategori başlıkları altında görselleştirilmiş ve açıklanmıştır.

8.1. Maruz Kalınan Riskler

İncelenen finansal tablo dipnot açıklamalarında, şirketlerin maruz kaldıkları finansal risklere işaret eden kavramlar ve bu kavramların tekrarlanma sıklıkları, diğer bir ifadeyle frekansları Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2: Şirketlerin Maruz Kaldığı Risk Faktörleri



İncelenen finansal tablo dipnot açıklamalarında, şirketlerin maruz kaldıkları finansal risk faktörleri arasında 21 frekansla üzerinde en çok durulan risk, likidite riskidir. Bu risk incelenen 21 dokümanın tamamında yer almaktadır. Bu risk faktörünü sırasıyla faiz oranı riski (20), kur riski (20), kredi riski (20), fiyat riski (8), operasyonel risk (3), ürün kâr marjı riski (2), hisse senedi pozisyon riski (2), değer düşüklüğü riski (1) ve net yatırım riski (1) takip etmektedir.

İşletmelerin, maruz kaldıkları risklerin yönetimine dair, incelen dokümanlarda yer alan uygulamaları sektörel bazda aşağıdaki başlıklar altında açıklanmıştır.

8.1.1. Likidite Riski

Şirketlerin likidite riski yönetimi uygulamaları incelendiğinde, tüm sektörlerde temel amacın finansal yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmesini sağlayacak düzeyde nakit, nakit benzeri varlık ve fonlama kaynaklarının sürdürülebilirliğini güvence altına almak olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda şirketler, nakit akış projeksiyonları, fonlama kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve stres testleri gibi uygulamalarla olası likidite

sıkışıklıklarına karşı önlem almakta; likidite yönetimini yalnızca kısa vadeli yükümlülüklerin karşılanmasına değil, aynı zamanda uzun vadeli finansal sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik bir süreç olarak da ele almaktadır.

Bankacılık sektöründe likidite riski yönetimi, Basel III kapsamında belirlenen düzenleyici göstergeler (Likidite Karşılama Oranı ve Net İstikrarlı Fonlama Oranı), stres testleri ve acil durum planları çerçevesinde kurumsallaşmış bir yapıda yürütülmektedir. Bilgi ve iletişim sektöründe ise nakit akış projeksiyonları, borçlanma vadesi ile finansman kaynakları arasındaki uyum ve likidite rezervlerinin korunması ön plana çıkmaktadır. Ulaştırma sektöründe şirketler, kısa, orta ve uzun vadeli fonlama planlamasını operasyonel likidite yönetimiyle bütünleştirirken, holdinglerde likidite riski; fonlama çeşitliliği, stres testleri ve finansal esnekliği artırmaya yönelik uygulamalarla yönetilmektedir.

İmalat sektöründe likidite riski yönetimi ağırlıklı olarak nakit rezervlerinin korunması, kredi kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve operasyonel fonlama planlamasına dayanmaktadır. Buna karşılık inşaat sektöründe önceden tanımlanmış kredi limitleri ve düzenli nakit akışı planlaması ön plana çıkmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, bankacılık sektöründe likidite riskinin daha düzenleyici odaklı ve kurumsallaşmış bir yapıda yönetildiği; reel sektör işletmelerinde ise nakit rezervleri, fonlama çeşitliliği ve vade uyumuna dayalı daha operasyonel bir yaklaşımın esas alındığı görülmektedir. Bu bulgular, likidite riski yönetiminin tüm sektörlerde finansal sürdürülebilirliği destekleyen temel risk yönetimi uygulamalarından biri olduğunu göstermektedir.

8.1.2. Faiz Oranı Riski

Şirketlerin faiz oranı riski yönetimi uygulamaları incelendiğinde, temel amacın faiz oranlarındaki değişimlerin finansal yükümlülükler, yatırım getirileri ve nakit akışları üzerindeki olumsuz etkilerini sınırlandırmak olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda şirketler; duyarlılık analizleri, senaryo testleri, aktif-pasif yönetimi ve türev finansal araçlardan yararlanarak faiz oranı riskini izlemekte ve yönetmektedir. Ayrıca TFRS 9 kapsamında uygulanan riskten korunma muhasebesi sayesinde faiz oranı değişimlerinin finansal tablolara gerçeğe uygun biçimde yansıtıldığı anlaşılmaktadır.

Bankacılık sektöründe faiz oranı riski yönetimi, Basel düzenlemeleriyle uyumlu olarak stres testleri, limit bazlı kontrol mekanizmaları ve gelişmiş risk modelleme teknikleri çerçevesinde yürütülmektedir. Faize duyarlı bilanço kalemleri düzenli olarak izlenmekte; net faiz geliri, ekonomik sermaye ve senaryo analizleri aracılığıyla olası faiz değişimlerinin finansal yapı üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir. Buna karşılık bilgi ve iletişim, ulaştırma ve holding sektörlerinde faiz oranı riski daha çok borç portföyünün yönetimi ve faiz oranı swapları yoluyla kontrol altına alınmaktadır. Bu sektörlerde sabit ve

değişken faizli borçlar arasında denge kurulması, finansman maliyetlerinin azaltılması ve nakit akışlarının istikrarlı hâle getirilmesi temel risk yönetimi uygulamalarını oluşturmaktadır.

İmalat sektöründe faiz oranı riski yönetimi; doğal korunma (natural hedge), borç portföyünün dengelenmesi, faiz oranı swapları ve duyarlılık analizleri üzerine kuruludur. Şirketler, faiz oranı değişimlerinin kârlılık üzerindeki etkilerini düzenli olarak analiz etmekte ve gerektiğinde türev finansal araçlardan yararlanarak risk düzeyini azaltmaktadır. İnşaat sektöründe ise faiz oranı riski, türev araç kullanımından ziyade faiz duyarlı varlık ve yükümlülüklerin vade ve yapı bakımından uyumlaştırılmasına dayalı daha ihtiyatlı bir yaklaşımla yönetilmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, bankacılık sektöründe faiz oranı riskinin daha kurumsallaşmış ve model temelli yöntemlerle yönetildiği; reel sektör işletmelerinde ise doğal korunma, borç portföyü yönetimi ve türev finansal araç kullanımının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu bulgular, şirketlerin faiz oranı riskini faaliyet gösterdikleri sektörün finansman yapısı ve risk profiline uygun stratejilerle yönettiklerini ve riskten korunma muhasebesini bu sürecin önemli bir unsuru olarak kullandıklarını göstermektedir.

8.1.3. Kur Riski

Şirketlerin kur riski yönetimi uygulamaları incelendiğinde, temel amacın döviz kuru dalgalanmalarının finansal performans üzerindeki olumsuz etkilerini sınırlandırmak olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda şirketler, faaliyetlerinin niteliğine bağlı olarak doğal korunma, türev finansal araçlar ve riskten korunma muhasebesi uygulamalarını birlikte kullanmaktadır. Döviz cinsinden varlık ve yükümlülüklerin dengelenmesi, duyarlılık analizleri ve senaryo testleri tüm sektörlerde ortak olarak kullanılan başlıca risk yönetimi uygulamalarıdır.

Bankacılık sektöründe kur riski yönetimi yabancı para net genel pozisyonunun izlenmesi, riske maruz değer ve beklenen kayıp gibi nicel risk ölçüm yöntemleri, stres testleri ve limit bazlı kontrol mekanizmaları ile yürütülmektedir. Buna karşılık bilgi ve iletişim sektöründe kur riski daha çok döviz cinsinden borçlar ile gelir-gider dengesinin sağlanması, türev finansal araçların kullanımı ve riskten korunma muhasebesi uygulamalarıyla yönetilmektedir. Ulaştırma sektöründe ise doğal korunma stratejileri ile vadeli döviz sözleşmeleri birlikte kullanılarak hem operasyonel hem de finansal düzeyde kur riskine karşı koruma sağlanmaktadır.

Holdinglerde kur riski yönetimi, faaliyetlerin uluslararası niteliğine bağlı olarak doğal korunma, forward ve swap sözleşmeleri ile duyarlılık analizlerinin birlikte uygulanmasına dayanmaktadır. İmalat sektöründe ise ihracat gelirleri ile döviz yükümlülüklerinin dengelenmesi, vadeli döviz sözleşmeleri ve riskten korunma muhasebesi uygulamaları ön plana

çıkmaktadır. Özellikle döviz bazlı hammadde kullanan ve uluslararası ticaret hacmi yüksek şirketlerde kur riskinin daha sistematik biçimde yönetildiği görülmektedir. İnşaat sektöründe ise farklı ülkelerde yürütülen projelerden kaynaklanan döviz pozisyonları doğal korunma yaklaşımı, düzenli pozisyon takibi ve gerektiğinde türev finansal araçlarla yönetilmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, bankacılık sektöründe kur riskinin daha düzenleyici ve model temelli yöntemlerle yönetildiği; reel sektör işletmelerinde ise doğal korunma stratejileri, türev finansal araçlar ve riskten korunma muhasebesi uygulamalarının ön plana çıktığı belirlenmiştir. Ulaşılan bulgular, şirketlerin kur riski yönetiminde faaliyet gösterdikleri sektörün finansal yapısına ve risk profiline uygun stratejiler geliştirdiklerini, riskten korunma muhasebesini ise bu stratejileri destekleyen önemli bir finansal raporlama aracı olarak kullandıklarını göstermektedir.

8.1.4. Kredi Riski

Şirketlerin kredi riski yönetimi uygulamaları incelendiğinde, temel amacın karşı tarafın yükümlülüklerini yerine getirememesinden kaynaklanabilecek finansal kayıpları en aza indirmek olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda şirketler, TFRS 9 kapsamında benimsenen beklenen kredi zararı modelini esas alarak kredi riskini ölçmekte, izlemekte ve raporlamaktadır. Risk değerlendirme sürecinde geçmiş tahsilat performansı, makroekonomik göstergeler ve ileriye dönük senaryo analizleri birlikte kullanılmaktadır.

Bankacılık sektöründe kredi riski yönetimi, içsel derecelendirme sistemleri, temerrüt olasılığı modelleri, teminatlandırma uygulamaları ve beklenen kredi zararı hesaplamalarına dayalı kurumsallaşmış bir yapı sergilemektedir. Bankalar, kredi portföylerini düzenli olarak izlemekte ve risk düzeyine göre karşılık ayırarak kredi riskini analitik modeller kapsamında yönetmektedir. Bilgi ve iletişim ile ulaştırma sektörlerinde ise kredi riski ağırlıklı olarak ticari alacaklardan kaynaklanmakta; müşteri segmentasyonu, alacak yaşlandırma analizleri, tahsilat performansı ve beklenen kredi zararı hesaplamaları yoluyla yönetilmektedir.

İmalat sektöründe kredi riski yönetimi daha çok teminat mekanizmaları, kredi limitleri, müşteri portföyünün çeşitlendirilmesi ve tahsilat güvenliğinin artırılmasına yönelik uygulamalara dayanmaktadır. Banka teminat mektupları, akreditifler, sigorta uygulamaları ve teknoloji destekli tahsilat sistemleri bu sektörde yaygın olarak kullanılan risk yönetimi araçlarıdır. Holdinglerde ise kredi riski yönetimi, grup şirketlerinin faaliyet yapısına bağlı olarak finansal ve ticari riskleri birlikte ele alan bir yaklaşımla yürütülmekte; içsel derecelendirme sistemleri, teminat politikaları ve merkezi risk kontrol mekanizmaları birlikte uygulanmaktadır. İnşaat sektöründe ise kredi riski; müşteri kredi değerliliğinin izlenmesi, teminat uygulamaları ile coğrafi ve sektörel çeşitlendirme yoluyla yönetilmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, bankacılık sektöründe kredi riskinin daha model temelli yöntemlerle yönetildiği; reel sektör işletmelerinde ise teminatlandırma, müşteri çeşitlendirmesi ve tahsilat süreçlerinin etkin yönetiminin ön plana çıktığı görülmektedir. Ulaşılan bulgular, şirketlerin kredi riski yönetiminde faaliyet gösterdikleri sektörün özelliklerine uygun uygulamalar geliştirdiklerini ve TFRS 9 kapsamında öngörülen beklenen kredi zararı yaklaşımını risk yönetimi süreçlerinin temel bileşenlerinden biri olarak esas aldıklarını göstermektedir.

8.1.5. Fiyat Riski

Şirketlerin fiyat riski yönetimi uygulamaları incelendiğinde, temel amacın piyasa fiyatlarındaki dalgalanmaların kârlılık ve nakit akışları üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda şirketler; doğal korunma, stok yönetimi ve türev finansal araçlardan yararlanarak fiyat riskini yönetmektedir. Ayrıca fiyat riski yalnızca hammadde fiyatlarıyla sınırlı kalmayıp, emtia, döviz kuru ve faiz oranlarındaki değişimlerin birlikte değerlendirildiği bir risk yönetimi yaklaşımı içerisinde ele alınmaktadır.

Ulaştırma sektöründe fiyat riski yönetimi, ağırlıklı olarak akaryakıt fiyatlarındaki dalgalanmalara odaklanmaktadır. Bu kapsamda şirketler, vadeli alım sözleşmeleri, swap ve opsiyon işlemleri ile yakıt maliyetlerini kontrol altına almakta; duyarlılık analizleri ve senaryo testleri aracılığıyla fiyat değişimlerinin finansal performans üzerindeki etkilerini düzenli olarak değerlendirmektedir. Holdinglerde ise fiyat riski daha çok enerji ve emtia fiyatlarındaki değişimlerden kaynaklanmakta; piyasa fiyatlarının sürekli izlenmesi, dinamik fiyatlandırma politikaları ve türev finansal araçların kullanımıyla yönetilmektedir.

İmalat sektöründe fiyat riski yönetimi; doğal korunma, stok optimizasyonu, maliyet yönetimi ve türev finansal araçların birlikte kullanıldığı bir yapıya sahiptir. Özellikle emtia ve hammadde fiyatlarına duyarlı sektörlerde faaliyet gösteren şirketler, piyasa fiyatlarını düzenli olarak izlemekte, stok politikalarını güncellemekte ve gerekli durumlarda türev finansal araçlardan yararlanarak fiyat dalgalanmalarının finansal etkilerini sınırlandırmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, sektörler arasında uygulama farklılıkları bulunmakla birlikte, şirketlerin piyasa fiyatlarındaki oynaklığın finansal performans üzerindeki etkilerini azaltmak amacıyla sistematik risk yönetimi stratejilerinden yararlandıkları görülmektedir. Ulaşılan bulgular, şirketlerin fiyat riskini doğal korunma, türev finansal araçlar ve etkin maliyet yönetimi uygulamalarını bir arada kullanarak yönettiklerini ve bu uygulamaları riskten korunma politikalarının önemli bir bileşeni olarak esas aldıklarını göstermektedir.

8.1.6. Operasyonel Risk

Operasyonel risk yönetimi uygulamaları incelendiğinde, operasyonel riskin iç süreçler, insan kaynakları, bilgi teknolojileri ve dışsal olaylardan kaynaklanabilecek kayıpların yönetimine odaklandığı görülmektedir. Bu kapsamda şirketler, operasyonel risklerin tanımlanması, ölçülmesi, izlenmesi ve raporlanmasına yönelik sistematik uygulamalar geliştirmektedir.

Bankacılık sektöründe operasyonel risk yönetimi, kayıp verileri, kilit risk göstergelerini, senaryo analizlerini ve düzenli raporlama mekanizmalarını esas alan bir yaklaşımla yürütülmektedir. İçsel risk sınıflandırma sistemleri, model doğrulama süreçleri ve iç kontrol uygulamaları aracılığıyla operasyonel riskler sürekli izlenmekte ve değerlendirilmektedir.

Holding sektöründe ise operasyonel risk yönetimi, süreç yönetimi, görev ayrılığı, iç kontrol ve iç denetim mekanizmaları ile desteklenmektedir. Bunun yanında operasyonel kayıpların raporlanması, acil durum planlaması, çalışan eğitimleri ve etik uygulamalar gibi kurumsal yönetim araçları da risk yönetim sürecinin önemli bileşenleri arasında yer almaktadır. Böylece operasyonel risk yönetimi, yalnızca finansal kayıpların önlenmesine değil, aynı zamanda süreç etkinliğinin ve kurumsal yönetim yapısının güçlendirilmesine hizmet etmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, operasyonel risk yönetimine ilişkin açıklamaların ağırlıklı olarak bankacılık ve holding sektörlerinde yer aldığı görülmektedir. Ulaşılan bulgular, operasyonel risk yönetiminin söz konusu sektörlerde iç kontrol, iç denetim ve kurumsal yönetim uygulamalarının önemli bir parçası olarak ele alındığını göstermektedir.

8.1.7. Ürün Kâr Marjı Riski

Ürün kâr marjı riskine ilişkin bulgular, bu risk türünün özellikle petrol ve enerji sektöründe faaliyet gösteren şirketlerde ön plana çıktığını göstermektedir. İncelenen şirketler arasında ürün kâr marjı riskine ilişkin ayrıntılı açıklamalara Koç Holding bünyesinde faaliyet gösteren Tüpraş'ta rastlanmıştır. Şirket, ham petrol fiyatları ile rafineri ürünlerinin satış fiyatları arasındaki farktan kaynaklanan (crack spread) riskini yönetmek amacıyla piyasa verileri, satış hacmi tahminleri ve geçmiş fiyat hareketlerinden yararlanmakta; fiyat dalgalanmalarının finansal etkilerini azaltmak için vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri gibi türev finansal araçları kullanmaktadır. Bu uygulamalar, ürün kâr marjı riskinin yalnızca kısa vadeli fiyat oynaklıklarının yönetimine değil, aynı zamanda gelir istikrarının ve operasyonel sürdürülebilirliğin desteklenmesine yönelik sistematik bir risk yönetimi anlayışıyla ele alındığını göstermektedir.

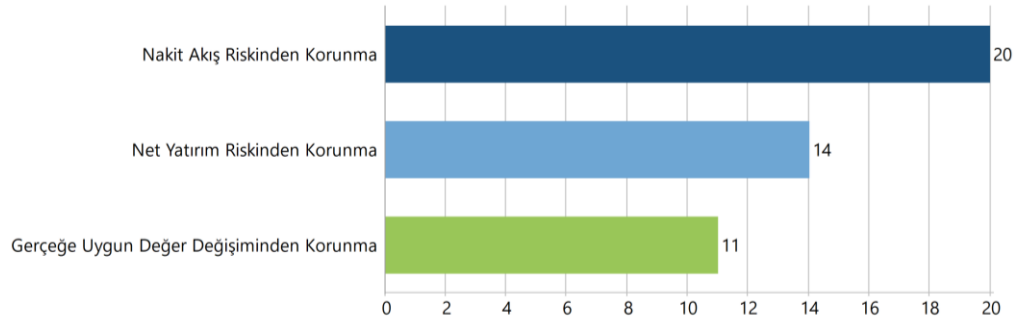
Genel olarak değerlendirildiğinde, ürün kâr marjı riskine ilişkin uygulamaların emtia fiyatlarına duyarlı sektörlerde yoğunlaştığı ve bu riskin piyasa analizleri

ile türev finansal araçların birlikte kullanıldığı risk yönetimi stratejileriyle yönetildiği görülmektedir.

8.2. Uygulanan Riskten Korunma Muhasebesi Türü

İncelenen finansal tablo dipnotlarında açıklanan RKM türlerine yönelik oluşan frekanslar Şekil 3'te sunulmuştur.

Şekil 3: Şirketlerin Uyguladıkları Riskten Korunma Muhasebesi Türleri



İncelenen finansal tablo dipnot açıklamalarında, şirketlerin uyguladıkları RKM türü arasında 20 frekansla en çok uygulanan tür, nakit akış riskinden korunmadır. Bu türü çalışma kapsamında yer alan 21 şirketin 20'si uygulamaktadır. Ayrıca 14 şirket net yatırım riskinden korunma muhasebesini ve 11 şirket de gerçeğe uygun değer değişiminden korunma muhasebesini uygulamaktadır. Hangi şirketin hangi RKM türünü uyguladığı Şekil 4'teki matriste gösterilmiştir.

Şekil 4: Riskten Korunma Muhasebesi Türü Matrisi

Kod Sistemi	AEFES	CIM...	ENKAI	EREGL	FRO...	KRD...	PET...	TUPRS	SISE	ULKER	TAVHL	KCH...	SAH...	PGS...	TECELL	THY...	TTK...	AKB...	GAR...	ISCTR	YKB...	TOP...
UYGULANAN RKM TÜRÜ																						
Net Yatırım Riskinden Korunma																						0
Nakit Akış Riskinden Korunma																						14
Gerçeğe Uygun Değer Değişiminden Korunma																						20
TOPLAM	2	3	1	3	1	1	2	2	2	3	2	3	3	1	3	2	2	3	3	1	2	45

Şekil 4'te görüldüğü üzere bazı şirketler RKM türlerinden yalnızca birini uygularken (örneğin Ford Otomotiv yalnızca nakit akış riskinden korunma muhasebesini uygulamakta), bazı şirketler üç türü de uygulamaktadır (örneğin Akbank). Şirketlerin RKM uygulamaları sektörel bazda aşağıdaki gibi açıklanabilir.

Şirketlerin RKM uygulamaları incelendiğinde, sektörlerin niteliğine göre kullanılan araçlar ve korunma stratejileri değişmekle birlikte, genel yaklaşımın "TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı"na dayandığı görülmektedir. Bankacılık, imalat, holding, ulaştırma, bilgi ve iletişim ile inşaat sektörlerinde uygulanan modeller, risk yönetimi politikaları ile finansal raporlama süreçlerinin bütünleştirilmesine yöneliktir. Ortak amaç, finansal piyasalardaki belirsizliklerden doğan faiz oranı, döviz kuru, fiyat ve likidite risklerini

yönetmek, böylece gelir tablosu dalgalanmalarını azaltarak finansal istikrar sağlamaktır.

Sektörler arasında en yaygın kullanılan RKM türü, nakit akış riskinden korunma muhasebesidir. Bu türde, türev araçların (swap, forward, opsiyon, çapraz kur işlemleri) gerçeğe uygun değer değişimlerinin etkin kısmı özkaynaklar altında “Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler” hesabında izlenmektedir. Etkin olmayan kısım ise doğrudan gelir tablosuna yansıtılmaktadır. Korunan nakit akışları gerçekleştiğinde, özkaynakta birikmiş tutarlar gelir tablosuna aktarılmakta veya ilgili varlığın maliyetine dahil edilmektedir. Böylece, finansal riskten korunma işlemleri bilanço ve gelir tablosu arasında tutarlılık sağlamaktadır.

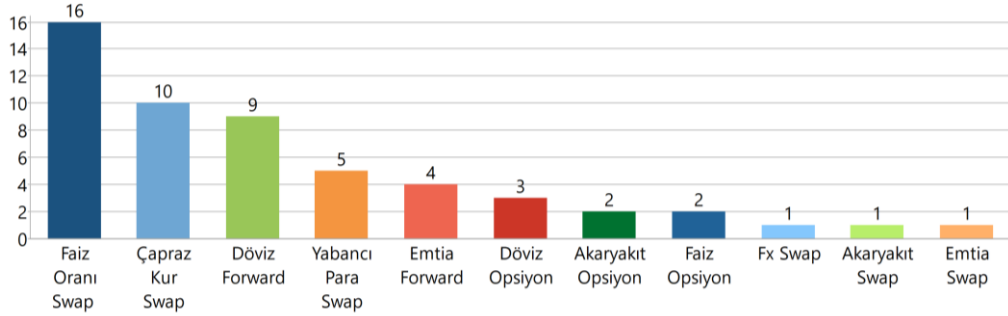
Gerçeğe uygun değer riskinden korunma uygulamaları özellikle finans ve imalat sektörlerinde öne çıkmaktadır. Bu türde, türev aracın gerçeğe uygun değerindeki değişiklikler, riskten korunan kalemin değer değişimiyle birlikte gelir tablosuna yansıtılmakta ve böylece finansal enstrümanların piyasa değerlerindeki dalgalanmaların finansal performansa etkisi dengelenmektedir. Tüm sektörlerde, riskten korunma ilişkilerinin etkinliği periyodik olarak test edilmekte ve etkinliğin kaybolması veya türev aracın vadesinin dolması durumunda, özkaynakta izlenen kazanç veya kayıplar işlemin niteliğine göre gelir tablosuna aktarılmaktadır. Bu yaklaşım, finansal tabloların hem şeffaf hem de gerçeğe uygun değerleme esasına uygun biçimde sunulmasını sağlamaktadır. Sektörlerin farklılığına rağmen, firmaların RKM’de esas aldıkları ortak ilke, risk yönetimi stratejisinin finansal raporlamayla bütünleştirilmesidir. Holdingler ve büyük sanayi kuruluşları, yabancı para cinsinden finansal yükümlülüklerini, yurt dışı iştiraklere yönelik net yatırım riskinden korunma aracı olarak kullanmakta, ulaştırma sektörü firmaları akaryakıt maliyetlerindeki volatilitiyi hedge etmektedir. Bilgi ve iletişim sektöründeki şirketler ise faiz ve döviz riskine karşı çapraz kur ve opsiyonlu türev işlemleri kullanarak finansal tablolarında dalgalanmayı en aza indirmektedir.

Yukarıdaki değerlendirmelerden hareketle şirketlerin RKM’yi yalnızca bir muhasebeleştirme tekniği olarak değil, kurumsal risk yönetiminin stratejik bir bileşeni olarak ele aldıkları söylenebilir. TFRS 9’un getirdiği ekonomik ilişki temelli etkinlik modeli, şirketlerin riskten korunma işlemlerini daha gerçekçi, esnek ve raporlamayla uyumlu biçimde yürütmelerine olanak tanımıştır. Böylece şirketler, faiz, döviz ve emtia piyasalarındaki oynaklıklara karşı duyarlılıklarını azaltmakta ve sürdürülebilir finansal performans, istikrarlı nakit akışı ve gerçeğe uygun sunum ilkeleri doğrultusunda uluslararası standartlara tam uyum göstermektedir.

8.3. Riskten Korunma Amaçlı Kullanılan Türev Araçlar

İncelenen finansal tablo dipnot açıklamalarında riskten korunma amaçlı kullanıldığı ifade edilen türev araçlara yönelik oluşan frekanslar Şekil 5'te sunulmuştur.

Şekil 5: Riskten Korunma Amaçlı Kullanılan Türev Araçlar



İncelenen finansal tablo dipnot açıklamalarında riskten korunma amaçlı kullanıldığı ifade edilen türev araçlar arasında 16 frekansla en çok kullanılan türev araç faiz oranı swapıdır. Bu türev aracı sırasıyla çapraz kur swapı (10), döviz forwardı (9), yabancı para swapı (5), emtia forwardı (4), döviz opsiyonu (3), akaryakıt opsiyonu (2), faiz opsiyonu (2), Fx Swap (1), akaryakıt swapı (1) ve emtia swapı (1) takip etmektedir. Şirketlerin 2024 yılında riskten korunma amaçlı kullandıkları türev araçların düzeyi Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Riskten Korunma Amaçlı Türev Araç Düzeyi (Bin TL)

Şirket Adı	Varlık	Yükümlülük
Akbank	3.145.686	353.649
Anadolu Efes	60.216	-
Çimsa Çimento	21.946	66.520
Enka İnşaat	-	202.120
Ereğli Demir-Çelik	249.118	-
Ford Otomotiv	358.351	235.616
Sabancı Holding	38.256.285	920.059
Kardemir Karabük	-	-
Koç Holding	4.160.000	2.649.000
Pegasus	12.608	173.331
Petkim	81.029	-
Tav Holding	2.103.240	-
Turkcell	-	-
Türk Hava Yolları	267.000	561.000
Türk Telekomünikasyon	1.045.096	-
Garanti Bankası	453.913	103.077
İş Bankası	255.963	417.848

Türkiye Petrol	1.514.479	2.598.200
Türkiye Şişe-Cam	1.810.518	668.336
Ülker	887.178	-
Yapı Kredi Bankası	2.340.646	-

Kaynak: KAP, 2025

Tablo 2’de görüldüğü üzere riskten korunma amaçlı türev araçları yoğunluklu olarak holdingler kullanmaktadır. Holdingler, genellikle enerji, sanayi, finans, ulaşım, iletişim gibi çok farklı sektörlerde faaliyet gösteren iştiraklere sahiptir. Bu çoklu faaliyet yapısı, kur, faiz, emtia ve fiyat risklerinin birlikte yönetilmesini gerektirir. Ayrıca holdingler hem yüksek finansal varlık hacmine hem de kurumsallaşmış risk yönetimi süreçlerine sahiptir. Yüksek finansal ölçek, profesyonel risk yönetimi ekipleri ve kurumsal denetim mekanizmaları, türev araç kullanımını operasyonel olarak mümkün ve maliyet açısından rasyonel kılmaktadır. Diğer taraftan global pazarlarda faaliyet gösteren iştirakler nedeniyle, döviz kurlarındaki oynaklık holdinglerin konsolide finansal kalemlerine doğrudan etki etmekte ve bu da türev ürünlerin aktif biçimde kullanımını stratejik bir zorunluluk haline getirmektedir.

9. Sonuç

BİST 30 endeksinde yer alan şirketlerin finansal tablo dipnotları incelendiğinde, şirketlerin maruz kaldıkları temel finansal risklerin likidite riski, döviz kuru riski, faiz oranı riski ve fiyat riski olduğu belirlenmiştir. Likidite riski, şirketlerin finansal yükümlülüklerini zamanında yerine getirebilmek amacıyla nakit rezervleri, fonlama çeşitliliği ve stres testlerine dayalı modellerle yönettikleri bir risk faktörü olarak öne çıkmaktadır. Döviz kuru riski, özellikle ihracat ve ithalat faaliyetlerinin yoğun olduğu imalat, ulaştırma ve enerji sektörlerinde ön plana çıkarken, faiz oranı riski bankacılık ve holding sektörlerinde finansal borçlanma kaynaklı olarak daha belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. Fiyat riski ise hammadde maliyetleri ile nihai ürün fiyatları arasındaki dalgalanmalardan kaynaklı olarak imalat sektöründe faaliyette bulunan şirketlerde yoğunluklu görülmektedir.

Risk yönetimi politikalarının uygulanmasında en yoğun kullanılan finansal araçlar, türev ürünler olup, bunların başında swap, forward ve opsiyon sözleşmeleri gelmektedir. Özellikle faiz oranı swapları ve çapraz para swapları, bankacılık ve holding sektörlerinde borçlanma maliyetlerinin sabitlenmesi ve döviz pozisyonlarının dengelenmesi amacıyla en sık kullanılan enstrümanlar arasındadır. Forward sözleşmeleri, özellikle döviz bazlı alacak ve borçların korunmasında tercih edilmekte, opsiyon işlemleri ise belirli durumlarda riskten korunmayı esnek bir şekilde yürütmek isteyen şirketler tarafından kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra, emtia piyasalarına doğrudan bağımlı imalat şirketleri, petrol ve metal fiyatlarındaki dalgalanmalara karşı vadeli işlem sözleşmeleri ile korunma sağlamaktadır. Türev ürünlerin seçimi, şirketin

maruz kaldığı risk türü, finansal büyüklüğü ve risk yönetim stratejisinin olgunluk düzeyine göre farklılık göstermektedir.

RKM türleri bakımından BİST 30 şirketlerinin büyük çoğunluğunun nakit akış riskinden korunma muhasebesini tercih ettiği görülmüştür. Bu RKM türü, gelecekteki nakit akışlarındaki değişkenliklerin finansal performans üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmayı ve gelir tablosu dalgalanmalarını minimize etmeyi hedeflemektedir. Nakit akış riskinden korunmayı, net yatırım riskinden korunma izlemektedir. Bu RKM türünü daha çok yurt dışı iştirakleri bulunan holdingler ve enerji şirketleri uygulamaktadır. Gerçeğe uygun değer değişiminden korunma muhasebesi ise özellikle faiz oranı veya sabit getirili finansal varlıkların değer değişimlerinden kaynaklanan riskleri yönetmede kullanılmaktadır.

Genel olarak, BİST 30 endeksi şirketleri finansal piyasalardaki volatilitenin etkilerini azaltmak amacıyla türev ürünleri aktif biçimde kullanmakta, RKM'yi ise finansal istikrarı ve raporlama tutarlılığını güçlendiren bir araç olarak uygulamaktadır. Elde edilen bulgular, bankacılık ve holding sektörlerinde türev kullanımının daha sistematik ve kurumsallaşmış bir yapıya sahip olduğunu, buna karşın imalat ve hizmet sektörlerinde uygulamaların daha operasyonel düzeyde ve sınırlı kapsamda yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu durum, Türkiye'de RKM uygulamalarının sektörel olgunluk düzeylerinin farklılaştığını, ancak genel eğilimin TFRS 9 standardına uyumlu, etkin ve sürdürülebilir bir risk yönetimi anlayışına doğru evrildiğini göstermektedir.

Çalışmada elde edilen bulgular, mevcut literatürde yer alan çalışmalarla önemli ölçüde örtüşmektedir. Özellikle şirketlerin finansal risklerini yönetmek amacıyla türev finansal araçlardan yararlanmaları ve riskten korunma muhasebesi uygulamalarını TFRS 9 çerçevesinde yürütmeleri, uluslararası literatürde RKM'nin finansal raporlama kalitesini ve risk yönetimi süreçlerini desteklediğini ortaya koyan Panaretou vd. (2013), Ranasinghe vd. (2022) ile Jiang ve Ye (2024) tarafından ulaşılan bulgularla paralellik göstermektedir. Bunun yanında, sektörler arasında risk türleri, türev araç tercihleri ve riskten korunma muhasebesi uygulamalarının farklılaştığı yönündeki bulgular, Galip ve Kutay'ın (2022) Borsa İstanbul şirketlerine ilişkin tespitlerini desteklemektedir. Bununla birlikte, bu çalışma önceki araştırmalardan farklı olarak belirli bir sektör veya risk unsuruna odaklanmak yerine, BİST 30 Endeksi'nde yer alan farklı sektörlerdeki şirketlerin maruz kaldıkları finansal riskleri, kullandıkları türev finansal araçları ve uyguladıkları riskten korunma muhasebesi türlerini birlikte değerlendirmektedir. Ayrıca finansal tablo dipnotlarının içerik analizi yöntemiyle incelenmesi sayesinde, riskten korunma muhasebesi uygulamalarının sektörlere göre nasıl farklılaştığı ve türev araç tercihlerinin hangi risk türleriyle ilişkilendirildiği ortaya koymakta ve böylece Türkiye'de TFRS 9 kapsamındaki riskten

korunma muhasebesi uygulamalarına ilişkin olarak literatüre karşılaştırmalı ampirik kanıtlar sunmaktadır.

Çalışmada elde edilen bulguların, işletme yöneticileri, yatırımcılar, bağımsız denetçiler ve düzenleyici kurumlar açısından sektörlere göre farklılaşan risk yönetimi yaklaşımlarının değerlendirilmesine ve riskten korunma muhasebesi uygulamalarının geliştirilmesine katkı sunması beklenmektedir. Bununla birlikte araştırma, yalnızca BİST 30 Endeksi'nde yer alan şirketlerin kamuya açıklanan finansal tablo dipnotları ile sınırlı olduğundan, bulguların tüm işletmelere genellenmesi mümkün değildir. Gelecek araştırmalarda farklı endekslerde yer alan şirketlerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, farklı ülke uygulamalarının değerlendirilmesi, literatüre daha kapsamlı katkılar sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akdeniz, F. (2024). TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı hükümleri çerçevesinde futures sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesi. *Gümüşhane University Journal of Social Sciences*, 15(1), 209-219.
- Aras, O. (2017). *Finansal riskten korunma muhasebesi ve Türkiye'deki uygulamalar* (Uzmanlık Tezi). Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Ankara.
- Babaoğlu, G., & Öztürk, E. (2020). Riskten korunma muhasebesi kapsamında etkinlik şartının rasyo analizi yöntemi ile tespiti. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 13(2), 377-400.
- Braun, V., & Clarke, V. (2014). What can “thematic analysis” offer health and wellbeing researchers? *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 9(1). <https://doi.org/10.3402/qhw.v9.26152>
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). (2017). *Enterprise risk management: Integrating with strategy and performance*. Durham, NC: COSO.
- Çıtak, N., & Kurt, F. (2020). İhracat firmalarında riskten korunma aracı olarak türev ürünlerin kullanımı. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, (62), 11-22. Doi: 10.26650/MED.2020672174
- Demir, V. (2015). *TFRS/TMS kapsamında finansal araçlar: Sunum, muhasebeleştirme ve ölçme, açıklamalar* (2. baskı). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Galip, Y., & Kutay, N. (2022). Riske yönelik muhasebe ve finansal raporlama standartları açıklamaları: Borsa İstanbul (BİST) imalat sektörüne ilişkin içerik analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(2), 619-644. Doi: <http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.1036655>
- Hopkin, P. (2018). *Fundamentals of risk management: Understanding, evaluating and implementing effective risk management* (5th edition). London: Kogan Page.
- İpek, A. (2020). Riskten korunma muhasebesi ve Türkiye'de uygulanabilirliği üzerine bir vaka çalışması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (88), 75-96. Doi:10.25095/mufad.755712
- Jiang, J. & Ye, R. (2024) Hedge accounting, IFRS 9, and audit fees: Evidence from China. *Accounting & Finance*, 64, 3111-3135. <https://doi.org/10.1111/acfi.13268>

- Jorion, P. (2003). *Financial risk manager handbook*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Kaldırım, Y. (2022). Korunma muhasebesi uygulamasının belirleyicileri ve kazanç dalgalanmasında korunma muhasebesi etkisi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24(3), 532-557. <https://doi.org/10.31460/mbdd.930877>
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK). Erişim 8 Temmuz 2025, www.kgk.gov.tr
- Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP). Erişim 12 Temmuz 2025, www.kap.org.tr/tr/Endeksler
- Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994), *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*, London: Sage Publishers.
- Mirza, A. A., Holt, G., & Orrell, M. (2010). *International financial reporting standards (IFRS) workbook and guide: Practical insights, case studies, multiple-choice questions, illustrations*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Needles, B. E., & Powers, M. (2012). *Financial accounting* (11th edition). Mason, OH: South-Western Cengage Learning.
- Panaretou, A., Shackleton, M. B., & Taylor, P. A. (2013). Corporate risk management and hedge accounting. *Contemporary accounting research*, 30(1), 116-139
- Ramirez, J. (2015). *Accounting for derivatives: Advanced hedging under IFRS 9*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Ranasinghe, T., Sivaramakrishnan, K., & Yi, L. (2022). Hedging, hedge accounting, and earnings predictability. *Review of Accounting Studies*, 27(1), 35-75. <https://doi.org/10.1007/s11142-021-09595-8>
- Sabuncu, B. (2017). Finansal kiralama şirketlerinde riskten korunma muhasebesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (73), 93-112.
- Tapang, A. T., Takon, S. M., Uklala, A. P., Obo, E. B., Efiog, E. J., Ihendinihu, J. U., & Nkamare, S. E. (2022). Financial risk management and performance of insurance companies: The moderating role of hedge accounting. *Journal of Management Information and Decision Sciences*, 25(3), 50-66
- TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı. (2007). *Resmî Gazete*, 30 Ocak 2007, Sayı 26419.

TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı. (2019). *Resmî Gazete*, 15 Ocak 2019, Sayı 30656 (Mükerrer).

TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı (2019). *Resmî Gazete*, 15 Ocak 2019, Sayı 30656.

TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı. (2006). *Resmî Gazete*, 3 Kasım 2006, Sayı 26335.